

DOI 10.33930/ed.2019.5007.13(5)-7

УДК 373.2.091.33:688.72

СУЧАСНА ІГРАШКА: АКТУАЛЬНІСТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ ВПЛИВУ

MODERN TOY: RELEVANCE, TENDENCIES, PERSPECTIVES OF
INFLUENCE ON A CHILD

К. М. Поліщук

Актуальність дослідження. Дитинство початку XXI століття характеризується зростанням вимог до особистості у цей період, зміною його традиційних атрибутів та втратою зв'язків із старшим поколінням. Сучасна соціальна ситуація розвитку дітей дошкільного віку супроводжується швидким зростанням "ігрової індустрії", асортимент якої розширюється щороку. В таких умовах іграшка втрачає свій виховний потенціал у формуванні особистості дитини та є переважно засобом матеріального збагачення компаній-виробників.

Постановка проблеми. У такій ситуації актуальним є пошук можливих варіантів вибору серед наявного розмаїття іграшок, які можуть позитивно вплинути на формування уявлень дитини дошкільного віку про себе та оточуючий світ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему ролі гри та іграшки у розвитку дітей дошкільного віку в умовах сьогодення висвітлено у сучасних вітчизняних (Л. Артемова, Г. Беленька, Н. Гавриш, К. Карасова, О. Кононко, К. Крутій, С. Ладивір, Т. Піроженко та ін.) та європейських дослідженнях (J. Goldstein, F. Mouritsen R. Retter, D. Whitebread та ін.) Вивченню особливостей сучасної іграшки як

Urgency of the research. Target setting. Childhood of the XXI century is characterized by increasing of demands to personality in this period, changing his or her traditional attributes and loss of connection with the older generation. The modern social situation of the development of preschool age children comes with fast increasing of "gaming industry", an assortment of which expands every year. Under such conditions toy is losing its pedagogic potential in the formulation of a child's personality and mostly is a measure for material enrichment of producer company.

Target setting. In such a situation the search of possible options of choosing between a present variety of toys which can have a positive influence on formulation preschool age child's idea about him or herself and the surrounding world is relevant.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of role of game and toys in development of preschool age children in present conditions is mentioned in works of modern native (L. Artemova, H. Bielenka, N. Havrysh, K. Karasova, O. Kononko, K. Krutii, S. Ladyvir, T. Pirozhenko and others) and European researchers (J. Goldstein, F. Mouritsen R. Retter, D. Whitebread and others). Studying of peculiarities of

невід'ємного атрибуту дитинства присвячені праці В. Абраменкової, Н. Гавриш, Л. Гладун, О. Вовчик-Блакитної, О. Смірної та ін..

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних тенденцій розвитку іграшкового асортименту для дітей дошкільного віку та критеріїв вибору іграшок з прогнозуванням можливих результатів їх впливу на формування особистості.

Виклад основного матеріалу. У статті окреслено основні тенденції розвитку іграшкової індустрії в умовах сьогодення. Визначено, що розвиток іграшкової промисловості спрямований на оновлення й удосконалення інтерактивності іграшок, популяризацію певних брендів (фільми, книжки, іграшки, солодощі з однаковими персонажами) та нав'язування серій однотипних іграшок, що у підсумку не відповідає віковим потребам розвитку дитини-дошкільника. В ситуації перенасичення іграшкового ринку сучасна іграшка має низку нових характеристик, вплив яких на формування особистості не завжди можна спрогнозувати. Зокрема переважна кількість популярних серед споживачів іграшок не сприяє закріпленню механізму соціалізації дошкільника, зміцненню сімейних стосунків, пропагує цінності не характерні для нашого народу та провокує розмаїття стратегій поведінки у ситуаціях морального вибору. Іграшка для дітей дошкільного віку є основним засобом формування знаково-символічної системи уявлень про оточуючу дійсність. В

modern toys as an inherent attribute of childhood is informed in works of V. Abramenkova, N. Havrysh, L. Hladun, O. Vovchyk-Blakytna, O. Smirnova and others.

The research objective. The task of the article is the definition of main tendencies of development of toys assortment for preschool age children and criteria of choice of toys with forecasting of possible results of their influence on the formation of the personality.

The statement of basic materials. In the article, the main tendencies of modern developing of toys industry are outlined. It is certain that the development of toys industry is intended to renewal and advance of interactivity of toys, popularization of some brands (movies, books, toys, sweets with the same characters) and intrusion of series of same toys what in a result do not meet age needs of preschool child development. In the situation of supersaturation of toys market modern toy has a range of new characteristics. And its` influence on the formation of personality not always can be predicted. In particular, the great bulk of popular toys between consumers do not promote the strengthening of the mechanism of socialization of preschool age child, maintaining of family relations, propagandize values which are not common for our nation and provoke a variety of strategies of behavior in a situation of moral choice. A toy for preschool age children is the main method in the formulation of a sign-symbolic system of representation the surrounding reality. In modern sociocultural situation cooperation with this integral feature of

сучасній соціокультурній ситуації взаємодія з цим невід'ємним атрибутом дитинства потребує постійного педагогічного супроводу, що передбачає вибір іграшок із врахуванням їх виховного потенціалу та прогнозування можливих результатів впливу на особистість.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що сучасна іграшка може бути ефективним засобом формування уявлень дитини дошкільного віку про себе та про оточуючий світ за умови дотримання вимог до її вибору та готовності значимих дорослих до цього.

Ключові слова: сучасна іграшка, діти дошкільного віку, світоглядні уявлення дітей

childhood requires constant pedagogical support, which involves the selection of toys with taking into account their educational potential and forecasting their potential results on the personality.

Conclusions. Results of the research indicate that modern toy can be an effective method in formulation the idea of preschool age child about him or herself and about surrounding world but only under the condition if demands of its choice and readiness of important adults will be maintained.

Keywords: modern toy, preschool age children, child`s idea of the world.

Актуальність теми. Останнім часом проблема вивчення особливостей дитячих ігор та специфіки сучасних іграшок, як потужних засобів впливу на формування особистості дитини дошкільного віці стає все більш актуальною. С.Смірнова відзначає, що за останні 20 років відбулася зміна ставлення до дитинства, як особливого періоду життя людини. На думку автора, саме це є однією з причин того, що традиційні ігри в розвинутих країнах витісняються відео- та комп'ютерними іграми, мас-медіа [4]. Схожу думку висловлюють і інші зарубіжні дослідники (Retter R., Mouritsen F. та ін.), звертаючи увагу на те, що сьогодні в традиційному розумінні гра та іграшка існують тільки в спеціальних умовах: в спеціальних дошкільних закладах для дітей з проблемами розвитку, в країнах третього світу, які прагнуть стати частиною європейського суспільства [4].

Українські педагоги та психологи (О. Вовчик-Блакитна, Н.Гавриш, О.Кононко, К.Кругий та ін.) наголошують, що в умовах сьогодення традиційна дитяча гра у дошкільному віці має низку специфічних рис (однотипність тематики та дій з іграшками, визначена в основному переглянутою медіа продукцією; відсутність ігор у різновікових об'єднаннях та передачі ігрового досвіду; підміна

ігрової діяльності ігровими формами навчання та ін.) Окреслені особливості частково зумовлені і специфікою перенасиченого ринку іграшок, який орієнтований на зростання рейтингів продажів продукції, а не на забезпечення споживачів якісним асортиментом.

Постановка проблеми. У такій ситуації сучасні іграшки поступово втрачають свої значення у процесі соціалізації особистості в дошкільному віці, не сприяють зміцненню міжпоколінних зв'язків та своєрідно впливають на становлення особистості. Такі зміни обумовлюють появу тенденцій до формування у дошкільників досить своєрідних, інколи навіть частково емоційно негативно забарвлених світоглядних уявлень. Останні, як основа світогляду дорослої особистості, визначають її спрямованість на бажання конструктивно чи навпаки деструктивно взаємодіяти з оточуючим світом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування світоглядних уявлень особистості у період дитинства присвячені роботи В. Демиденко, Г. Залеського, Н. Менчинської, Т. Мухіної, М. Ратко, О. Сокурено, В. Сухомлинського, С. Якименко та ін. У працях Л. Виготського, Д. Ельконіна, М. Лісіної, М. Зінов'євої, Ж. Піаже, О. Кононко, Л. Ніконорової окреслено особливості їх становлення у старшому дошкільному віці.

Питання визначення місця сучасних ігор та іграшок у розвитку дітей дошкільного віку висвітлено у вітчизняних (Л. Артемова, Г. Беленька, Н. Гавриш, К. Карасьова, О. Кононко, К. Крутій, С. Ладивір, Т. Піроженко та ін..) та європейських дослідженнях (J. Goldstein, F. Mouritsen R. Retter, D. Whitebread та ін..). Окреме місце у науковій дискусії займає тема ролі сучасної іграшки в житті дитини-дошкільника. Певні її аспекти представлені у наукових доробках В. Абраменкової, Т. Авдулової, О. Батухтіної, О. Вовчик-Блакитної, Н. Гавриш, С. Онощенко, С. Поворознюк, О. Смірної та інших і потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. В окресленому контексті актуальним є вивчення основних тенденцій іграшкового асортименту для дітей дошкільного віку та визначення критеріїв вибору іграшок з прогнозуванням можливих результатів їх впливу на формування особистості.

Виклад основного матеріалу. У сучасному європейському суспільстві предметом уваги наукової спільноти та громадськості є питання забезпечення прав дітей на здоровий розвиток шляхом

реалізації творчого потенціалу гри, попередження наслідків дефіциту відпочинку та творчості у цій діяльності та можливого їх впливу на майбутнє [10]. У цьому контексті дитячі ігри та іграшки розглядаються як конкретні інвестиції у майбутній розвиток країн Європи.

Європейський дослідник J. Goldstein у своїй праці присвяченій іграм, іграшкам та розвитку дитини відзначає, що гра є призмою, через яку діти відчують свій світ і світ інших. Позбавлені можливості грати в дитинстві, вони будуть страждати і на даному етапі свого розвитку, і в довгостроковій його перспективі. Автор відзначає, що саме такі діти мають підвищений ризик аномального розвитку та девіантної поведінки в майбутньому.

У цьому віці гра - це певна стратегія життя, оскільки практично кожен аспект життя дитини залежить від неї. Зміст та тривалість гри можуть бути показниками розвитку дитину уже на ранніх етапах онтогенезу. Для того, щоб стимулювати дітей продовжувати гру, дорослі повинні підтримувати і заохочувати її, шляхом створення достатнього простору для гри та забезпечення широким асортиментом іграшок для реалізації усіх можливостей гри. На думку автора, саме іграшки стимулюють дітей продовжувати розпочату гру, а знання дітьми їх можливостей та різноманітність можуть сприяти розвитку сюжету. Важливою умовою тут є самостійний вибір дітьми іграшок, що суттєво впливає на тривалість гри. Варто відзначити, що у підсумку дослідник наголошує, що іграшки мають важливе значення, але вони не замінюють теплі, люблячі, надійні стосунки з дорослими у грі. З відповідно організованою грою діти мають більші шанси стати здоровими, щасливими та креативними членами суспільства [8].

За результатами роботи останньої всесвітньої виставки іграшок і товарів для дітей Spielwarenmesse (м.Нюрнберг) було передбачено низку основних тенденцій іграшкового ринку на наступні кілька років. Зокрема прогнозують зростання попиту на все, що підпадає під тренд “Вивчай природу” (мікроскопи, збільшуваче скло, біноклі, набори юного городника та інше). На думку авторів, це зумовлено тим, що комп'ютери і смартфони стали головними розвагами уже навіть для дітей дошкільного віку, а з об'єктами живої природи вони стикаються все менше. Саме тому, мабуть, їх буде легше зацікавити таким асортиментом. Крім того, актуальними стануть ігри, в які забезпечують формування навичок

співпраці, гнучкості та соціальної взаємодії. Окрему популярну групу складуть забавки, які визначають веселощі як самоціль. Для таких ігор правила є простими і легко змінюваними. У них можна грати як в групі так і індивідуально, бути непередбачуваним і демонструвати при цьому власні уміння.

У рамках діяльності виставки варто також відзначити появу нового продукту на іграшковому ринку. Це результат новітньої тенденції злиття навчальних книг і розвиваючих іграшок в один принципово новий товар, який на думку авторів, має безмежні перспективи впливу на формування особистості дитини [11].

Виробники іграшок відзначають, що сучасний ринок іграшок в цілому досить сильно орієнтований на анімаційні бренди. Ліцензійні іграшки, у яких є анімаційний контент - повнометражний мультфільм, мультсеріал або епізоди на YouTube користуються надзвичайним попитом. Але все одно залишаються групи популярних і затребуваних іграшок, які не потребують анімаційної підтримки, але динамічно змінюються відповідно до потреб споживача. Зокрема це категорія іграшок для малюків, машинки та іграшки на радіокеруванні. Останні мають спеціальні серії як для хлопчиків так і для дівчаток, що і зумовлює їх популярність. Окрему позицію тут займають конструктори, які постійно оновлюються за рахунок появи нових елементів та тематичних лінійок. До цієї ж групи належить і класична м'яка іграшка, хоча варто відзначити і появу нового типу м'яких іграшок. Це іграшки, які у доповнення до свого образу мають ще й власну міні-анкету, де зазначено, що це за тварина, як її звати, що вона любить і як її потрібно гладити, аби не зашкодити.

Експерти прогнозують появу на ринку України у цій групі іграшок нових зразків з певної ідеєю від всесвітньо відомих виробників. Наприклад, це може бути класична м'яка іграшка, яка, за задумом виробника, уособлює безпритульну тварину, про яку дитині потрібно буде подбати. Крім того очікують появу іграшок за мотивами онлайн-ігор, які наразі є дуже популярними у світі, зростання попиту на колекційні міні фігурки та іграшки з елементами трансформації [11].

Аналіз літератури та огляд наявного асортименту дозволяє відзначити, що характерними особливостями українського ринку сучасних іграшок є:

- одночасна перенасиченість асортименту та швидка зміна його наповнення, що зумовлює розгубленість батьків при виборі іграшок та динамічність дитячих інтересів;

- поява принципово нових різновидів товару, які не входять до психологічних і педагогічних класифікацій дитячих іграшок та мають бути предметом окремого дослідження з метою вивчення можливостей їх впливу на особистість дитини.

- зміна ставлення батьків до якості іграшок: сучасні батьки стали більш вимогливі, щодо якості та функціональності іграшок;

- частина представлених іграшок - це окремі гаджети пов'язані з додатками, які потребують синхронізації з іншими пристроями та допомоги дорослих у їх використанні;

- переважна більшість образних іграшок має анімаційний контент, який обумовлює специфіку ігор з ними: мультфільм, відеоролик, журнал про кожного з героїв де зібрана його історія, опис друзів та ворогів, здібностей та екіпіровки та ін..

- досить значна частина іграшок інтерактивні або ж радокеровані та передбачають конкретний, досить обмежений спосіб взаємодії з ними;

- як і в більшості країн [4] в нашій державі існують протиріччя між популярністю іграшки серед споживачів та її психолого-педагогічною цінністю. Остання є предметом окремої експертизи та обов'язковою лише для вітчизняних виробників.

За таких обставин актуальним є питання вибору серед усього розмаїття іграшок для дітей дошкільного віку. На нашу думку, серед наявного асортименту варто вибирати ті, які відповідають технічним (якість виготовлення, безпечність використаних матеріалів для здоров'я дитини; вікова адресність, реквізити підприємства-виробника, способи санітарно-гігієнічної обробки та ін..), психолого-педагогічним (відповідність віку, поліфункціональність, спрямованість на спільну гру, зрозумілі для дитини орієнтири для самостійної діяльності) та соціокультурним (реалістичність зображуваного образу; пропагування загальнолюдських цінностей; спрямованість на формування доброзичливого ставлення до навколишнього світу та ін..) вимогам [3].

Для дітей старшого дошкільного віку характерне прагнення до пізнання та постійна зацікавленість новими об'єктами оточуючого світу. У ньому сучасна іграшка завдяки своїм властивостям є невід'ємним елементом повсякденного життя, який є одночасно

носієм інформаційно-ціннісних орієнтирів та засобом формування власного ставлення до тих чи інших подій. За умови відповідної підготовки вихователів та батьків, плануванні та проектуванні різних видів діяльності дітей старшого дошкільного віку з використанням сучасної іграшки, дотриманні єдиних вимог до організації ігрового середовища у ЗДО та сім'ї сучасна іграшка може бути ефективним засобом формування світоглядних уявлень дітей старшого дошкільного віку[3].

Висновки з даного дослідження. В умовах сьогодення більша частина іграшкового асортименту для дітей дошкільного віку має низку характеристик, які зумовлюють необхідність педагогічного супроводу взаємодії іграшкою. Він передбачає вибір іграшок (з урахуванням їх технічних, психолого-педагогічних і соціокультурних характеристик) та можливих способів взаємодії, знання дошкільниками потенціалу іграшки, дотримання педагогічних умов її використання.

Список використаних джерел:

1. Вовчик-Блакитна, О., 2009. 'Гра та іграшка справа серйозна', *Обдарована дитина*, № 1, С. 54-59.
2. Гавриш, Н., Щеглова, О., 2004. 'Іграшка. Друг дитинства?', *Дошкільне виховання*, № 6, С. 5-7.
3. Поліщук, КМ., 2019. 'Педагогічні умови використання сучасної іграшки як засобу формування світоглядних уявлень дітей старшого дошкільного віку', *Гуманізація навчально-виховного процесу Збірник наукових праць №1(93)2019*, С.283-302
4. Смирнова, ЕО., Абдулаева, ЕА., 2010. 'Игрушки детей Европы', *Электронный журнал «Психологическая наука и образование»*, № 5, С. 110-117.
5. Смирнова, ЕО., Соколова, МВ., 2016. 'История европейских и отечественных игрушек'. Доступно : <<https://docplayer.ru/26905036-Istoriya-evropeyskih-i-otechestvennyh-igrushek.html>> [Дата обращения 17 Мая 2019].
6. Смирнова, ЕО., Соколова, МВ., 2008. 'Исследования феномена игрушки в современной западной науке', *Психологическая наука и образование*, № 3, С. 38-48.
7. Ryabkova, IA., Sheina, EG., 2018. 'Toy as a conditional object', *Journal of Modern Foreign Psycholog*, № 7, P. 75-81. (DOI: <https://doi.org/10.17759/jmfp.2018070408>).
8. Goldstein, J., 1994. 'Toys, Play, and Child Development', *Cambridge University Press*. Available at : <<https://www.cambridge.org/core/books/toys-play-and-child-development/0AE2A8078AE2CCF3F21102D9A608AFA0>> [Accessed 10 May 2019].

9. Whitebread, D., 2012. 'The Importance of Play', *A report on the value of children's play with a series of policy recommendations, Written for Toy Industries of Europe (TIE), University of Cambridge*. Available at : <http://www.importanceofplay.eu/IMG/pdf/dr_david_whitebread_-_the_importance_of_play.pdf> [Accessed 15 May 2019].
10. The importance of play, 2019. 'About the Event'. Available at : <<http://www.importanceofplay.eu/events/2013/about-the-event>> [Accessed 13 May 2019].
11. Babyexpo, 2017. 'Тренди в галузі виробництва іграшок : у що хочуть грати сучасні діти'. Available at : <<http://babyexpo.ua/trands/trendy-v-otrasli-proizvodstva-igrushek-vo-chto-khotyat-igrat-sovremennye-deti/>> [Accessed 11 May 2019].

References:

1. Vovchyk-Blakytina, O., 2009. 'Hra ta ihrashka sprava seryozna (The Game and the Toy is Serious)', *Obdarovana dytyna*, № 1, S. 54-59.
2. Havrysh, N., Shchekhlova, O., 2004. 'Ihrashka. Druh dytynstva? (Toy. Is Friend of Childhood?)', *Doshkil'ne vykhovannya*, № 6, S. 5-7.
3. Polishchuk, KM., 2019. 'Pedagogichni umovy vykorystannia suchasnoi ihrashky yak zasobu formuvannia svitohliadnykh uiavlen ditei starshoho doshkilnoho viku (Pedagogical conditions of use of modern toys as a means of forming world outlook of children of senior preschool age)', *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu Zbirnyk naukovykh prats* №1(93)2019, S.283-302
4. Smirnova, YeO., Abdulayeva, YeA., 2010. 'Igrushki detey Yevropy (Toys of European Children)', *Elektronnyy zhurnal «Psikhologicheskaya nauka i obrazovaniye»*, № 5, S. 110-117.
5. Smirnova, YeO., Sokolova, MV., 2016. 'Istoriya yevropeyskikh i otechestvennykh igrushek (History of European and domestic toys)'. Dostupno : <<https://docplayer.ru/26905036-Istoriya-evropeyskih-i-otechestvennykh-igrushek.html>> [Data obrashcheniya 17 Maya 2019].
6. Smirnova, YeO., Sokolova, MV., 2008. 'Issledovaniya fenomena igrushki v sovremennoy zapadnoy nauke (Studies of the Toy Phenomenon in Modern Western Science)', *Psikhologicheskaya nauka i obrazovaniye*, № 3, S. 38-48.
7. Ryabkova, IA., Sheina, EG., 2018. 'Toy as a conditional object', *Journal of Modern Foreign Psycholog*, № 7, P. 75-81. (DOI: <https://doi.org/10.17759/jmfp.2018070408>).
8. Goldstein, J., 1994. 'Toys, Play, and Child Development', *Cambridge University Press*. Available at : <<https://www.cambridge.org/core/books/toys-play-and-child-development/0AE2A8078AE2CCF3F21102D9A608AFA0>> [Accessed 10 May 2019].
9. Whitebread, D., 2012. 'The Importance of Play', *A report on the value of children's play with a series of policy recommendations, Written for Toy Industries of Europe (TIE), University of Cambridge*. Available at : <http://www.importanceofplay.eu/IMG/pdf/dr_david_whitebread_-_the_importance_of_play.pdf> [Accessed 15 May 2019].

-
10. The importance of play, 2019. 'About the Event'. Available at : <<http://www.importanceofplay.eu/events/2013/about-the-event>> [Accessed 13 May 2019].
 11. Babyexpo, 2017. 'Trendy v haluzi vyrobnytstva ihrashok : u shcho khochut' hraty suchasni dity (Trends in the Field of Toys Production: what Contemporary Children Want to Play)'. Available at : <<http://babyexpo.ua/trands/trendy-v-otrasli-proizvodstva-igrushek-vo-cto-khotyat-igrat-sovremennye-deti/>> [Accessed 11 May 2019].